

Dr. sc. Damir Primorac, docent
Sveučilišni odjel za forenzične znanosti u Splitu,

Dr. sc. Željka Primorac, docentica
Pravni fakultet Sveučilište u Splitu,

PRAVNI ASPEKT PRIJEVARA U KASKO-OSIGURANJU JAHTI – PLOVILA ZA SPORT I RAZONODU

UDK: 343: 368

Pregledni rad

Primljeno: 10. 05. 2014.

Autori u radu razmatraju primjenu načela savjesnosti i poštenja kod ispunjenja ugovora o osiguranju jahti (plovila za sport i razonodu). Ovim radom autori ukazuju na opseg u kojem nepoštovanje navedenog načela ima učinka na primjenu načela odštete kao temeljnog načela ugovornog odnosa pomorskog osiguranja, tj. osigurateljeve ugovorne obveze isplate naknade štete osiguraniku. Predmet analize autora u ovom radu odnosi se na osigurateljnopравни i kaznenopravni aspekt pravnih posljedica počinjenja prijevара u osiguranju u primjeni hrvatskog zakonodavstva, uz upućivanje i analizu relevantne sudske prakse, te specifičnosti osigurateljnih poredbenopravnih rješenja engleske pravne doktrine i sudske prakse, osobito u odnosu na štete, isključene iz osiguranja, koje su nastale kao posljedica namjernog postupka osiguranika („*wilful misconduct*“). Posebitost primjene stranog prava i tumačenja relevantne sudske prakse ukazuje na problematiku interpretacije svrhovitosti normiranja i shvaćanja pravnih rješenja različitih pravnih sustava, pa autori u tom cilju ukazuju na potrebu jedoobraznosti instituta namjere osiguranika za nastupanje osiguranog slučaja kao štete isključene iz osiguranja. Kaznenopravnom analizom specifičnosti hrvatskog kaznenog zakonodavstva glede zasebnog normiranja kaznenog djela prijevара i zlouporabe osiguranja, autori ocjenjuju pozitivnim rješenjem odredbu čl. 238. Kaznenog zakona (čija primjena je nastupila 1. siječnja 2013. godine), budući da su u dosadašnjoj praksi stvarane poteškoće glede kvalifikacije kaznenog djela, jer je počinitelj istom radnjom ostvarivao kazneno djelo pokušaja prijevара i dovršeno kazneno djelo zlouporabe osiguranja.

Ključne riječi: *pravni aspekt prijevара, osiguranje jahte, plovila za sport i razonodu*

1. UVOD

Osnovni ciljevi zaštite interesa svih sudionika pomorske plovidbe ostvaruju se sklapanjem ugovora o pomorskom osiguranju.¹ Budući da se zaštita

¹ „Pomorsko osiguranje“ u: *Pravni leksikon*, Leksikografski Zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.,

materijalnih interesa sudionika pomorskog pothvata od štetnih posljedica ostvarenih za vrijeme izvanrednih događaja nastalih tijekom plovidbe morem ili u vezi s njom² očituje kroz samu gospodarsku zadaću pomorskog osiguranja, u današnje vrijeme tehnološkog napretka – sve veća potražnja postoji za bržim i atraktivnijim plovnim objektima³ čija se primjena posebice naglašava njihovom upotrebom na mnogobrojnim športskim natjecanjima. S tog aspekta značajno je ukazati na posebitosti pomorskog kasko osiguranja jahti kao plovila za sport i rasonodu,⁴ plovnih objekata *sui generis*,⁵ posebice u odnosu na primjenu načela savjesnosti i poštenja kao pravnog standarda pomorskog osiguranja, te s tim u vezi moguće pojave pomorskih prijevара⁶ u cilju pribavljanja nepripadne koristi iz ugovora o pomorskom osiguranju. Dvostruko građanskopravno i kaznenopravno sankcioniranje dodatno naglašavaju potrebu reagiranja na negativne pojave sve učestalijih prijevара. Budući da su suzbijanje i sprečavanje prijevара prioritetni zadaci osiguratelja na međunarodnoj razini,⁷ a s obzirom da negativni pravni učinci prijevара imaju neposredan utjecaj na povećanje cijena premija i poštenih osiguranika – autori ukazuju na hrvatska pravna rješenja kojima se normiraju osigurateljne i kaznenopravne sankcije počinjenja prijevара u osiguranju posebice naglašavajući samu svrhu osiguranja⁸ i primjenu načela savjesnosti i poštenja u izvršenju ugovora o osiguranju.

str. 1120: Pomorsko osiguranje je pravni posao kojim se osiguravaju brodovi, roba koja se njima prevozi, odgovornost brodarā i drugi interesi izloženi rizicima mora ili u vezi s plovidbom na moru.

² PAVIĆ, D.: „Osnove pomorskog i transportnog osiguranja“ (1), *Osiguranje i privreda*, Zagreb, br. 1-2, 1995., str. 7.

³ Plovni objekt jest pomorski objekt namijenjen za plovidbu morem. Plovni objekt može biti brod, ratni brod, jahta ili brodicā (tako prema čl. 5., st. 1., t. 3. Pomorskog zakonika (NN, br. 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13), dalje: *PZ*).

⁴ Jahta jest plovni objekt za sport i rasonodu, neovisno koristi li se za osobne potrebe ili za gospodarsku djelatnost, a čija je duljina veća od 12 metara i koji je namijenjen za dulji boravak na moru, te koji je pored posade ovlašten prevoziti ne više od 12 putnika (čl. 5., st. 1., t. 20. *PZ-a*). Strana jahta jest plovni objekt za sport i rasonodu koji ima stranu državnu pripadnost i koji se takvim smatra prema propisima države čiju državnu pripadnost ima (čl. 5., st. 1., t. 21. *PZ-a*).

⁵ U tehničkom smislu i u smislu odredaba o sigurnosti plovidbe, jahta je uređena na način sličan brodicama, dok je u statusnom smislu (upis i brisanje, stjecanje stvarnih prava) izjednačena s brodom (tako prema BOLANČA, D.; PRIMORAC, Ž.: „Sigurnost plovidbe u Zakonu o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika iz 2007.“, *Pravo u gospodarstvu*, Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, Zagreb, vol. 47, no. 5, 2008., str. 1012-1013). Detaljnije o jahtama kao plovilima za sport i rasonodu, te rekreacijskim plovilima vidjeti MILOŠEVIĆ PUJO, B., PETRINOVIĆ, R.: *Pomorsko pravo za jahte i brodice*, Pomorski fakultet u Splitu, Split, 2008., str. 106.

⁶ Više o pomorskim prijevarama u pomorskoj industriji vidjeti *Fraud in the Maritime Industry* (matrijal dostupan na internetskoj stranici <http://www.shuld.com/Documents/Topics/Cargo/Fraud.pdf?epslanguage=en>, datum posjete 28. 03. 2014.) Prijevара u osiguranju je svaki nesavjestan čin usmjeren prema neosnovanom izvlačenju koristi iz djelatnosti osiguranja – MATIJEVIĆ, B.: *Osiguranje u praksi*, Naklada, Zadar, 2007., str. 370.

⁷ Osiguratelji u Njemačkoj zbog prijevара gube 4 milijarde eura godišnje, u SAD-u 30 milijardi dolara, u V. Britaniji 1,9 milijardi funti, u Hrvatskoj od 200 do 350 milijuna kuna (GAJSKI KOVAČIĆ, N.: „Europski osiguratelji postavili stupice“, *Svijet osiguranja*, Zagreb, br. 3, 2013., str. 38).

⁸ ANDRIJAŠEVIĆ, S.; RAČIĆ-ŽLIBAR, T.: *Rječnik osiguranja*, Masmedia, Zagreb, 1997., str. 271: Osiguranje, u funkciji naknade šteta i isplate ugovorenih iznosa, jest djelatnost posredstvom koje se na načelu uzajamnosti i solidarnosti pruža ekonomska zaštita od određenih opasnosti (rizika) koje ugrožavaju imovinu i osobe.

2. OSIGURATELJNOPRAVNI ASPEKT POMORSKOG KASKO-OSIGURANJA JAHTI S POSEBNIM OSVRTOM NA PRIJEVARE KOD ISPUNJENJA UGOVORA O OSIGURANJU JAHTE

Odredbom čl. 684., st. 5. PZ-a propisano je da odredbe Glave IV. PZ-a, „Ugovor o pomorskom osiguranju“⁹ primjenjuju i na osiguranje jahti.¹⁰ Primjenjujući općenitu definiciju ugovora o pomorskom osiguranju kao ugovora kojim se ugovaratelj osiguranja obvezuje da će osiguratelju platiti premiju osiguranja ili doprinos, a osiguratelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja da će osiguraniku, ako nastane događaj koji predstavlja osigurani slučaj, u skladu s odredbama ugovora, isplatiti osigurninu¹¹ ili na drugi odgovarajući način ispuniti svoju ugovornu obvezu¹² i na ugovor o osiguranju jahti, možemo zaključiti da su na ugovorni odnos iz osiguranja jahti primjenjive osnovne značajke obveznopravnog pomorsko-osigurateljnog odnosa.¹³ S obzirom na temu rada, od velikog su interesa za osigurateljnopravni aspekt prijevara kod kasko-osiguranja jahti načela: a) dobrovoljnosti; b) konsenzualnosti i c) dobre vjere.

Ad a) Pomorsko kasko-osiguranje jahti temelji se na načelu dobrovoljnosti tj. slobodnoj odluci stranaka da sklope predmetni ugovor (ne postoji zakonska obveza – obvezno osiguranje)¹⁴ prema uvjetima osiguranja čiju primjenu ugovorne stranke dogovore. Najpoznatije institucijske klauzule za osiguranje jahti su *Institute Yacht Clauses*¹⁵ – cjeloviti skup ugovornih odredaba namijenjenih za osiguranje brodica (i jahti – neovisno je li riječ o jedrilicama ili motornim jahtama) koje u netrgovačke svrhe služe osobnoj rekreaciji i sportu.

Ad b) Karakteristika ugovora o osiguranju jahte kao konsenzualnog ugovora

⁹ Ugovor o pomorskom osiguranju normiran je PZ-om odredaba čl. 684-725 (zajedničke odredbe); čl. 726-730 (osiguranje broda); čl. 731-738 (osiguranje robe); čl. 739-742 (osiguranje vozarine) i čl. 743-745 (osiguranje odgovornosti).

¹⁰ PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja*, Tectus, Zagreb, 2009., str. 394: Zanimljivo je navesti da se prema francuskom Code des assurances (1976.) na osiguranje plovila za sport i razonodu (navigation de plaisance) ne primjenjuju njegove odredbe o pomorskom osiguranju, nego odredbe o tzv. zemaljskom (kopnenom) osiguranju-d'assurance terrestre (čl. 1., 171-5).

¹¹ Kod pomorskog osiguranja kao odštetnog osiguranja pojam osigurnina obuhvaća naknadu za štetu.

¹² PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja*, op. cit., str. 387.

¹³ Marine Insurance Act iz 1906. godine (engleski Zakon o pomorskom osiguranju, dalje: MIA, dostupno na internetskoj stranici <http://www.jus.uio.no/Im/england.marine.insurance.act.1906/doc.html>) u čl. 1. propisuje da je ugovor o pomorskom osiguranju *contract whereby the insurer undertakes to indemnify the assured, in a manner and to the extent thereby agreed, against marine losses, that is to say, the losses incident to marine adventure.*

¹⁴ O obvezatnosti pomorskih osiguranja na hrvatskoj i međunarodnoj razini vidjeti PRIMORAC, Ž.: „Pomorska obvezna osiguranja“, doktorska disertacija, Split, 2011., str. 123-374.

¹⁵ *Institute Yacht Clauses* objavljene su 1985. god. od strane Institute of London Underwriters. Primjenu ovih klauzula poznaje i praksa hrvatskog pomorskog osiguranja. Detaljnije o *Institute Yacht Clauses* vidjeti HUDSON, G. N.; MADGE, T.; STURGES, K.: *Marine Insurance Clauses*, Informa, 2013., str. 231-242.

(koji nastaje suglasnim očitovanjem volja ugovornih stranaka) proizlazi iz načela dobrovoljnosti budući ugovorne stranke slobodno odlučuju hoće li sklopiti ugovor o osiguranju jahte, te jednako tako slobodno određuju sadržaj predmetnog ugovora. Naravno, navedeno je ograničeno primjenom uvjeta osiguranja¹⁶ kojima se kao sastavnim dijelom samog ugovora o pomorskom osiguranju potpunije uređuju odnosi između ugovornih strana, te sadržaj navedenog pravnog odnosa.

Adc) Ugovor o osiguranju jahte je ugovor dobre vjere (*lat. bona fides, engl. good faith*). Jedno od temeljnih načela pomorskog osiguranja jest načelo savjesnosti i poštenja (načelo dobre vjere)¹⁷ temeljem kojeg se od ugovornih stranaka zahtijeva da se navedenim načelom vode prilikom zasnivanja ugovornog odnosa iz pomorskog osiguranja i ostvarivanja prava i obveza iz spomenutog ugovora. Zbog toga se može reći da dužnost postupanja s načelom dobre vjere ne postoji samo pri sklapanju ugovora, nego se nastavlja i za njegova trajanja.¹⁸ Kod ugovora o pomorskom osiguranju dužnost savjesnog postupanja je naročito naglašena, te se često upotrebljava izraz „maksimalno dobra vjera“, (*lat. uberrima fides*)¹⁹ kojim se označava osnovno pravno obilježje ugovora o pomorskom osiguranju.²⁰ Naime, prema odredbi čl. 17. *MIA* stranke moraju postupati s maksimalno dobrom vjerom i, ako jedna od stranaka tako ne postupa, druga stranka ima pravo raskinuti ugovor.

Kako se prijevarno postupanje (činjenje ili nečinjenje) protivi načelu dobre vjere – u ovom radu dan je prikaz osigurateljnopравnih i kaznenopravnih posljedica prijevara kod ispunjenja²¹ ugovora o kasko-osiguranju jahti. Stoga je

¹⁶ Hrvatski pomorski osiguratelji koriste vlastite ili strane uvjete osiguranja. Kontrolu sadržaja uvjeta osiguranja, usklađenosti vlastitih uvjeta osiguranja zakonskim propisima, aktuarskim načelima i pravilima struke vrši nadzorno tijelo, tj. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – HANFA (više o djelatnosti HANFA-e vidjeti u: Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, NN, br. 140/05, 154/11, 12/12). U odnosu na primjenu stranih uvjeta osiguranja prvenstveno je riječ o primjeni standardiziranih ugovornih klauzula i uvjeta osiguranja engleskog tržišta pomorskog osiguranja, tj. primjeni *Institute Yacht Clauses*. Na hrvatskom tržištu osiguranja postoji izravna primjena stranih uvjeta osiguranja samo u području pomorskog osiguranja, no u odnosu na osiguranje jahti koje plove u granicama hrvatskog teritorijalnog mora – primjenjivat će se vlastiti uvjeti osiguranja (kontrolirani od strane HANFA-e).

¹⁷ *Pravni leksikon, op. cit.*, str. 233: Načelo savjesnosti i poštenja, povjerenja u pravnom poretku, jedno je od središnjih načela obveznog prava koje označava pošteno, vjerno i pravično ponašanje ugovornih strana pri zasnivanju i izvršavanju ugovornih obveza. Više o načelu savjesnosti i poštenja, te učincima prijevara vidjeti u: DUNT, J.: *Marine Cargo Insurance*, Informa, London, 2009., str. 272-277.

¹⁸ PAVIĆ, D.: „Načelo dobre vjere u poredbenom pravu pomorskog osiguranja“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, Rijeka, supplement, br. 2, 2002., str. 288. Detaljnije o načelu savjesnosti i poštenja vidjeti u: ZIEGLER, A.: „The „utmost good faith“ in marine insurance law on the continent“, u: *Marine insurance at the turn of the millennium*, European Institute of Maritime and Transport Law, vol. 2, Intersentia, Antwerpen, 2000., str. 21-30; GALEV, G.: „Načelo savjesnosti i poštenja“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, Rijeka, supplement, br. 3, 2003., str. 223-236.

¹⁹ Tako TOMAŠIĆ, V.: *Ugovor o plovidbenom osiguranju*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 1990., str. 13.

²⁰ *Pravni leksikon, op. cit.*, str. 1642: Specifične okolnosti koje prate sklapanje ugovora i ispunjavanje ugovornih obveza u tom poslu nalažu da u obostranom interesu stranaka mora postojati viši stupanj njihova međusobnog povjerenja i standarda profesionalne pažnje. Više vidjeti u: MERKIN, R.: *Marine Insurance Legislation*, Lloyd's List Group, London, 2010., str. 16-22; HODGES, S.: *Cases and Materials on Marine Insurance Law*, Routledge-Cavendish, Abingdon, 2009., str. 213-245.

²¹ Detaljnije o odgovornosti u vezi s postupanjem u skladu s načelom savjesnosti i poštenja nakon sklapanja ugovora o pomorskom osiguranju vidjeti u: ROSE, F. D.: *Marine insurance: Law and Practice*,

izvršena analiza pravnih posljedica postupanja protivno navedenom načelu, tj. prijevarno postupanje osiguranika kroz različite segmente ispunjavanja ugovora o kasko-osiguranju jahte, tj. u razdoblju nakon sklapanja ugovora, a prije nastanka osiguranog slučaja, te razdoblju nakon nastanka osiguranog slučaja u povodu podnošenja prijevernih odštetnih zahtjeva iz pomorskog osiguranja.

2.1. Postupanje protivno načelu savjesnosti i poštenja nakon sklapanja ugovora o osiguranju jahti, a prije nastanka osiguranog slučaja

Primjena načela savjesnosti i poštenja u pomorskom osiguranju postoji kao predugovorna obveza,²² ali i ugovorna obveza ugovornih stranaka za vrijeme trajanja osiguranja. Stoga primjena navedenog načela ima za cilj spriječiti i suzbiti pojavu prijevarnog²³ postupanja osiguranika koji radi protupravnog stjecanja imovinske koristi iz osigurateljne djelatnosti dovodi osiguratelja u zabludu o bitnim činjenicama. PZ ne sadrži odredbe o prijevari²⁴ osiguranika kod ugovora o pomorskom osiguranju kao npr. *Zakon o obveznim odnosima* (dalje: *ZOO*)²⁵ koji odredbom čl. 944. izričito navodi kako u odnosu na namjerno²⁶ ili prijevarno²⁷ izazivanje osiguranog slučaja od strane osiguranika – osiguratelj nije dužan ni na kakva davanja, a suprotna ugovorna odredba nema pravni učinak. Budući da je riječ o kogentnoj pravnoj odredbi, štete nastale namjerno ili prijevarem osiguranika nije dopušteno osigurati izričitim ugovornim odredbama.

Prijevarena pri ostvarivanju prava iz osiguranja postoji kada je osiguranik

Informa, 2013., str. 106-110.

²² Više o sklapanju ugovora na prijevaran način vidjeti u: MATIJEVIĆ, B.: „Prijevarena u građanskom i kaznenom pravu“, *Hrvatska pravna revija*, Inženjerski biro, Zagreb, br. 3, 2004. str. 39-40.

²³ Prijevarena kao nezavisni delikt usko je isprepletana s ugovornim pravom osiguranja (više vidjeti u: JOHN, E. V.: *Common law fraud claims*, Bench&Bar of Minnesota, vol. 63, No. 8, 2006., dostupno na internetskoj stranici <http://www2.mnbar.org/benchandbar/2006/sept06/fraud.htm>). PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja*, op. cit., str. 232: Da bi jedno postupanje osiguranika imalo obilježje prijevare, potrebno je da se ispune ovi uvjeti: mora postojati svjesno prijevarno ponašanje; prijevarena mora utjecati na donošenje odluke o plaćanju naknade iz osiguranja. O prijevarama u pomorskom osiguranju vidjeti više u: TODD, P.: *Martime fraud and piracy*, Informa, Taylor&Francis, 2013., str. 211-232.

²⁴ Više o prijevarama i pravnim posljedicama njihova činjenja u engleskom pomorskom zakonodavstvu vidjeti u: HARDY IVAMY, E. R.: *Marine Insurance*, Butterworths Insurance Library, London, 1974., str. 85.

²⁵ *Zakon o obveznim odnosima* (NN, br. 35/05, 41/08, 125/11).

²⁶ Da bi štetnik postupao namjerno, potrebno je da postoji intelektualni element (znanje – postoji ako je štetnik svjestan da njegovim ponašanjem može nastati šteta za drugoga, te isto tako ne mora biti svjestan protupravnosti postupanja) i voljni element (*Pravni leksikon*, op. cit., str. 781). O namjeri (*dolus*) govorimo kada štetnik protupravnu radnju vrši namjerno, svjestan da će njome prouzročiti ili da može prouzročiti drugom štetu, pa je usprkos tome htio da ona nastupi ili je pristao na to (PAVIĆ, D.: *Pomorsko osiguranje, pravo i praksa*, Književni krug, Split, 2012., str. 226).

²⁷ Prijevarno i namjerno izazivanje prometne nezgode može se izjednačiti, te gotovo da nema razlike između ta dva instituta (tako KALEB, Z.: „Kazneno djelo zlouporabe osiguranja i prijevare u osiguranju u sudskoj praksi“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 3-4, 2011., str. 39). DOBRIĆ, S.: „Zlouporaba osiguranja“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 12, 2006., str. 63: Nejasna je razlika između izazivanja osiguranog slučaja namjerno ili prijevarem. Naime, prema Dobriću, ne može se zamisliti npr. namještenu (dakle prijevarno) prometnu nezgodu koja istodobno nije izazvana i namjerno, i obrnuto niti osigurani slučaj koji je izazvan namjerno, a bez svrhe prijevare (naravno, ako je namjerno izazvana šteta i prijavljena osiguratelju).

namjerno izazvao nastanak osiguranog slučaja; kada ga je izmislio ili ga je u odštetnom zahtjevu lažno prikazao krivotvorenom dokumentacijom.²⁸ U odnosu na prijeporno postupanje osiguranika u razdoblju nakon sklapanja ugovora o osiguranju jahte, a prije nastanka osiguranog slučaja, izvršena je analiza pravnih normi i posljedica nepoštivanja istih u smislu odredaba o postojanju osiguranikovog osigurljivog interesa da ne nastupi osigurani slučaj; postojanja osiguranikove obveze za vođenje brige o osiguranom predmetu u vrijeme trajanja osiguranja, kao i u odnosu na zakonodavno isključenje šteta, nastalih posredno ili neposredno, zbog namjernog postupka osiguranika.

2.1.1. Prijeporno postupanje osiguranika u razdoblju nakon sklapanja ugovora o kasko-osiguranju jahti, a prije nastanka osiguranog slučaja (u smislu odredaba o postojanju osiguranikovog osigurljivog interesa da ne nastupi osigurani slučaj)

Prema odredbi čl. 685., st. 1. PZ-a proizlazi da osiguranik kod ugovora o osiguranju jahte može biti samo osoba koja ima, ili može očekivati da će imati, opravdan materijalni interes da ne nastupi osigurani slučaj. Upravo je postojanje osigurljivog interesa osiguranika prema osiguranom predmetu (jahti), kao zainteresiranost za korist da se sklapanjem ugovora o osiguranju jahte ostvari naknada za štetu u slučaju gubitka ili oštećenja jahte ili građanskopravne odgovornosti za naknadu štete,²⁹ bitan element samog svojstva osiguranika i pretpostavka valjanosti ugovora o pomorskom osiguranju. Analizirajući odredbu čl. 685., st. 1. PZ-a možemo zaključiti kako interes za kasko-osiguranje jahti ima prvenstveno vlasnik jahte koji (u slučaju uništenja ili oštećenja jahte) izravno snosi štetne posljedice nastalog uništenja ili oštećenja, pa je on svakako materijalno zainteresiran da se ne ostvari osigurani slučaj, jer bi u protivnom pretrpio neki financijski (ekonomski) gubitak.³⁰ Iako se kod osiguranja jahti osigurateljno pokriva odnosi samo na korištenje jahte isključivo za osobnu rekreaciju ili sport (ne u trgovačke svrhe, npr. najam jahte), moguće je ugovornom odredbom ugovoriti i drugačije. U tom smislu bi interes za osiguranjem jahti postojao i u odnosu na druge osobe koje u različitim ulogama mogu sudjelovati u gospodarskom iskorištavanju jahte-korisnika leasinga, hipotekarnog vjerovnika-banke i dr.

Pomorsko osiguranje kao odštetno osiguranje karakterizira primjena načela naknade štete (odštete) prema kojem osiguranik može tražiti naknadu za nastalu štetu, koja je pokrivena osiguranjem samo ako je imao interes na osiguranom predmetu u trenutku nastupanja osiguranog slučaja, ili ako ga je stekao nakon toga

²⁸ PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja*, op. cit., str. 232.

²⁹ Vidjeti kod MILOŠEVIĆ PUJO, B.; PETRINOVIĆ, R.: *Pomorsko pravo za jahte i brodice*, op. cit., str. 146.

³⁰ Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž 7093/03-3 od 13. prosinca 2006. godine: Nije relevantno tko je bio u upisniku brodova upisan kao vlasnik broda u trenutku nastupa osiguranog slučaja, nego tko je pretrpio štetu koja je pokrivena osiguranjem. Zahtijevati naknadu štete može samo osiguranik koji ima interes na osiguranom predmetu u trenutku nastupa osiguranog slučaja ili ga je stekao nakon toga, prema čl. 698., st. 2. PZ-a. On može, ali ne mora biti vlasnik broda.

(čl. 685., st. 2. PZ-a). Osoba koja nije materijalno zainteresirana da se ne ostvari osigurani slučaj, nema interes za osiguranje.³¹

U odnosu na analizirane odredbe čl. 685. PZ-a za zaključiti je da se o odredbama kogentne pravne naravi pa stranke nemaju slobodu ugovoriti drugačije.³²

2.1.2. Prijeverno postupanje osiguranika u razdoblju nakon sklapanja ugovora o kasko-osiguranju jahti, a prije nastanka osiguranog slučaja (u smislu odredaba o obvezi osiguranika za vođenje brige o osiguranom predmetu za vrijeme trajanja osiguranja)

Za vrijeme trajanja ugovora o osiguranju jahte osiguranik je dužan voditi brigu o osiguranom predmetu (jahti) pažnjom dobrog privrednika (*engl. due diligence*) – čl. 719., st. 1. PZ-a. Voditi brigu o osiguranom predmetu znači ne poduzimati ništa što bi povećalo opasnost za osigurani predmet te poduzimanje svih razumnih mjera radi izbjegavanja šteta od neposredne opasnosti.³³ Ako osiguranik za trajanja osiguranja namjerno³⁴ ili iz krajnje nepažnje³⁵ ne vodi brigu o osiguranom predmetu, osiguratelj nije obvezan nadoknaditi štetu koja bi zbog toga nastala (čl. 719., st. 3. PZ-a).³⁶

2.1.3. Prijeverno postupanje osiguranika u razdoblju nakon sklapanja ugovora o kasko-osiguranju jahti, a prije nastanka osiguranog slučaja (u smislu odredaba o šteti nastaloj posredno ili neposredno zbog namjernog postupka osiguranika)

U ovom dijelu rada autori iznose pozitivnopravna rješenja kojim se postupanje protivno načelu savjesnosti i poštenja dogodilo nakon sklapanja ugovora o osiguranju jahte, a prije nastanka osiguranog slučaja. Ipak, u ovom je stadiju važno ukazati na razgraničenja u ugovornim pravima i obvezama stranaka budući da se pravni učinci navedene prijezare (štete nastale posredno ili neposredno zbog namjernog postupka osiguranika, tj. namjernog izazivanja nastanka osiguranog slučaja) nastale prije nastanka osiguranog slučaja, imaju izravan utjecaj na razdoblje podnošenja odštetnog zahtjeva osiguranika u odnosu na naknadu nastale štete. U tom smislu nezaobilazno moramo spomenuti najstariju pomorsku

³¹ Tako PAVIĆ, D.: *Pomorsko osiguranje pravo i praksa, op. cit.*, str. 93.

³² Detaljnije o kogentnosti odredaba PZ-a o ugovoru o pomorskom osiguranju kao iznimkama od dispozitivnosti vidjeti čl. 725. PZ-a.

³³ PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja, op. cit.*, str. 535.

³⁴ Detaljnije o pojmu namjere vidjeti *supra* pod 26.

³⁵ S krajnjom nepažnjom (*culpa lata*) ili s grubom nemarnošću postupa onaj štetnik koji u svom ponašanju ne upotrijebi ni onu pažnju koju bi upotrijebio svaki prosječan čovjek (KLARIĆ, P; VEDRIŠ, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 598).

³⁶ Navedena sankcija propisana je i kada osiguranik u slučaju ostvarenja osiguranog rizika – namjerno ili iz krajnje nepažnje ne poduzme sve razumne mjere potrebne da se izbjegne, odnosno smanji šteta. Više vidjeti *infra* u poglavlju 2.2.1.

prijeveru – namjerno potapanje broda (*engl. scuttling*)³⁷ tj. namjerno izazivanje gubitka ili oštećenja osiguranog predmeta (stvarni ili fingirani gubitak). Riječ je o jednoj od osnovnih kategorija prijave osiguranika s kojima se suočava osiguratelj, a najčešće je zastupljena kroz izazivanje požara ili eksplozije što dovodi do potonuća, ili kroz drugi oblik namjernog potapanja broda.³⁸ Učestalost ove vrste prijave u pomorskom osiguranju naročito je karakteristična za pomorsku djelatnost čiji troškovi poslovanja svakodnevno rastu, a učinci svjetske financijske krize dodatno naglašavaju moguće pojave pomorskih prijave.

Dispozitivna odredba čl. 704., st. 1. PZ-a određuje da pomorsko osiguranje jahti pokriva rizike kojima je izložen osigurani predmet za plovidbe i to: pomorsku nezgodu, elementarnu nepogodu, eksploziju, požar i razbojništvo.³⁹ Osiguranje jahti, prema *Institute Yacht Clauses*, obuhvaća osiguranje sljedećih osiguranih rizika: opasnosti mora,⁴⁰ rijeka ili drugih plovnih voda; požar;⁴¹ izbacivanje u more; piratstvo; dodir s lučkim operativnim obalama, uređajima i postrojenjima na operativnoj obali ili luci; potres, vulkanska erupcija, udar groma. Prema navedenim klauzulama, osiguranje jahte pokriva i štete koje su rezultirale fizičkim gubitkom ili oštećenjem osigurane jahte, a nastale su kao posljedica nezgoda pri ukrcavanju, iskrcavanju, prekrcavanju ili premještanju zaliha, opreme, strojeva ili goriva; eksplozije; zlonamjernog djelovanja; provalne krađe ili nasilnog oduzimanja jahte, njezinih čamaca ili izvanbrodskih motora (institucijskim klauzulama detaljno su opisani uvjeti pod kojima će osiguranje jahte pokriti štete u odnosu na provalnu krađu ili nasilno oduzimanje same jahte, čamaca, strojeva, alata i dr.); skrivene mane na trupu jahte ili njezinim strojevima, lomom osovine ili puknućema kotla. Moguće je osigurati i druge rizike kojima je predmet izložen

³⁷ O potapanju broda i osigurateljnim prijeverama više vidjeti u: FABER, E.: „Shipping and scuttling: Criminogenesis in marine insurance“, *Crime, Law & Social Change*, Springer, Nizozemska, vol. 28., br. 2, 1997., str. 111-135. Više o prijeverama prema uvjetima pomorskog osiguranja vidjeti kod PERAN, B.: „Prijave u pomorskom prijevozu“, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, Šibenik, br. 1-2, 2008., str. 19-20.

³⁸ ŠTAMBUK, D.: „Prijave u odnosima iz ugovora o pomorskom osiguranju“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 4, 2005., str. 20.

³⁹ Zakonodavac navodi kako je moguće urediti i drugačije ugovornim klauzulama ugovora o osiguranju.

⁴⁰ Opasnosti mora (*engl. perils of the seas*) su: sudar, udar u neki plutajući ili uronjeni predmet, udar u neki nepokretni predmet, potonuće ili prevrnuće, nasukanje, dodir plovila s dnom, nevrjeme (tako prema MILOŠEVIĆ PUJO, B.; PETRINOVIĆ, R.: *Pomorsko pravo za jahte i brodice*, *op. cit.*, str. 168.

⁴¹ Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske Revt 86/2003-2 od 22. veljače 2005. godine: Sklapanjem ugovora o osiguranju jahte izdana je policia osiguranja uz klauzulu da nema pokrića za požar ili eksploziju ako plovilo nije opremljeno uređajem za automatsko gašenje požara. Predmetnom klauzulom propisano je da se ne odobrava isplata osigurane svote zbog eksplozije, osim u slučaju ako je navedeno plovilo opremljeno automatskim protupožarnim sistemom ili na komandnom mostu ima daljinske kontrole za protupožarnu zaštitu. U postupku je utvrđeno da tužitelj nije postupio u skladu s ugovornim odredbama i da stoga slučaj, koji se njemu dogodio, tj. požar na jahti, nije bio pokriven osiguranjem. Temeljem toga, ne postoji obveza tuženika na isplatu osigurane svote tužitelju koja bi mu pripala u slučaju ugovorenog osiguranja za taj rizik. Više vidjeti odredbu čl. 718. PZ-a – možda za novi članak o slučaju kada se ne ispune zahtjevi iz uvjeta osiguranja.

za vrijeme trajanja osiguranja.⁴² Ovdje naglašavamo kako pojmom rizik nije obuhvaćen događaj koji je nastao isključivo voljom osiguranika.⁴³ Ako je nastala šteta posljedica ostvarenja osiguranih rizika i u skladu s tipiziranim vrstama osiguranih slučajeva,⁴⁴ a ista je nastala posredno ili neposredno zbog namjernog⁴⁵ postupka osiguranika – tako nastala šteta bit će isključena iz osiguranja (čl. 708., st. 1. PZ-a)⁴⁶ te u navedenom slučaju treba odbiti odštetni zahtjev.

Posebno je važno naglasiti postojanje razlika u ocjeni „namjere osiguranika“ ovisno je li riječ o kontinentalnom ili angloameričkom pravnom sustavu. Hrvatski zakonodavac slijedi praksu kontinentalnih pravnih sustava koristeći pojam „namjera osiguranika“, dok se u odnosu na angloameričke pravne sustave (među njima značajan utjecaj ima i engleska sudska praksa) koristi pojam „*wilful misconduct*“⁴⁷ uslijed čijeg je postojanja i prouzrokovanja štete riječ o šteti isključenoj iz osiguranja. Kasko-osiguranje jahti na hrvatskom osigurateljnom tržištu u pravilu se provodi primjenom *Institute Yachts Clauses* koje upućuju na primjenu engleskog prava i sudske prakse na predmetni ugovor. U osnovnim crtama nastojat ćemo ukazati na najznačajnije razlike u njihovom pravnom poimanju s obzirom da pravni učinci postojanja namjere odnosno *wilful misconduct* osiguranika kao oblik prijave u osiguranju mogu utjecati na odluku osiguratelja da odbije isplatiti odštetni zahtjev. Naime, prema čl. 55. st. 2. MIA propisano je da su iz osiguranja isključene štete nastale kao posljedica *wilful misconduct of the assured*. Navedenim pravnim propisom nije definirano što će se smatrati

⁴² Riječ je o sljedećima: krađa i neisporuka, manipulativni rizici, kopneni i transportni rizici, ratni i politički rizici, rizici štrajka itd. (čl. 404., st. 2. PZ-a).

⁴³ PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja, op. cit.*, str. 459-460.

⁴⁴ Jahta kao osigurani predmet imat će osigurateljno pokriće samo u odnosu na one osigurane rizike koji su kao takvi izričito navedeni u uvjetima osiguranja odnosno ugovoru o osiguranju jahte. Osigurane štete prema čl. 706., st. 1. PZ-a su: potpuni gubitak osiguranog predmeta; djelomični gubitak ili oštećenje osiguranog predmeta; osiguranikovi troškovi spašavanja i troškovi neposredno prouzročeni nastupanjem osiguranog slučaja; zajedničke havarije; nagrade za spašavanje; troškovi utvrđivanja i likvidacije štete pokrivena osiguranje.

⁴⁵ Detaljnije vidjeti *supra* pod 26.

⁴⁶ Odredbama *Institute Yacht Clausesa* iz osiguranja su isključene štete nastale: ispadanjem izvanbrodskog motora u more; čamcu koji nije označen imenom matične jahte; jedrima ili zaštitnom platnu oštećenima vjetrom dok su dignuti ili razapeti (osim ako je nastala šteta posljedica oštećenja jarbola uz kojeg su pričvršćena jedra ili je nastala šteta posljedica nasukanja, sudara ili udara jahte u vanjski predmet (npr. led); jedrima, jarbolu ili snastima za vrijeme regate (osim ako je do fizičkog gubitka ili oštećenja istih došlo zbog nasukanja, potonuća, požara, sudara ili udara jahte u neki vanjski predmet); potrošnom materijalu, ribarskom priboru i opremi za privezivanje (osim ako je do fizičkog gubitka ili oštećenja istih došlo zbog nasukanja, potonuća, požara, sudara ili udara jahte u neki vanjski predmet); fizičkom gubitku ili oštećenju zbog greške u nacrtima gradnje ili popravka motora i spojeva jahte, električne opreme, akumulatora i spojeva kada je nastala šteta nastala kao posljedica nevremena (osim ako je predmetna šteta nastala potopom jahte) i dr.

⁴⁷ *Wilful misconduct* je namjerno loše postupanje premda je osoba koja tako postupa svjesna toga da je takvo njeno postupanje u odnosnim okolnostima nedopušteno, ili je svjesna da čini grešku kada ne poduzima određenu radnju, pa usprkos tome ustraje u takvu ponašanju bez obzira na posljedice (tako PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja, op. cit.*, str. 489. Ovakav stupanj krivnje teži je u odnosu na krajnju nepažnju osiguranika.). Više o *wilful misconduct* vidjeti u: MERKIN, R.: *Marine Insurance Legislation, op. cit.*, str. 75. *Institute Yachts Clauses* kao štete isključene iz osiguranja navode i *wilful misconduct*.

pod pojmom *wilful misconduct* (isto nisu učinile ni druge države angloameričkog pravnog sustava), te su u tom segmentu vrlo važna rješenja kojima sudska praksa⁴⁸ nastoji u svakom konkretnom slučaju procjenjivati je li bilo riječi o *wilful misconduct* osiguranika ili nije. Uspoređujući značenje pojma *wilful misconduct* i namjere osiguranika možemo zaključiti da pojam *wilful misconduct* doslovno ne odgovara ni pojmu namjera (*dolus*) niti pojmu krajnja nepažnja (*culpa lata*) našeg prava.⁴⁹ Iz toga proizlazi da se radi o obliku namjere ili umišljaja poznatom u kontinentalnim pravima kao *dolus eventualis*.⁵⁰ S obzirom na navedene razlike u tumačenju spomenutih pojmova ovisno o pravu, čiju su primjenu ugovorne stranke ugovorile, odnosno o tumačenju sudske prakse iz različitih pravnih sustava – sve se više na međunarodnoj pomorskopravnoj razini, umjesto navedenih „spornih“ pojmova, koristi pojam kvalificirane krivnje odgovorne osobe/osiguranika. Prema *UNCTAD Model Clauses on Marine Hull and Cargo Insurance*⁵¹ uzorcima uvjeta pomorskog osiguranja, iz osiguranja je isključena šteta, nastala kao posljedica radnje ili propusta osiguranika, učinjena s namjerom da se pričuini taj gubitak,⁵² oštećenje, odgovornost ili trošak, ili bezobzirno znajući da će taj gubitak, oštećenje, odgovornost ili trošak vjerojatno nastati (tzv. kvalificirana krivnja).⁵³ Posebno je zanimljivo rješenje odredbe čl. 708., st. 1. PZ-a koje nas navodi na zaključak kako je u slučaju štete nastale posredno ili neposredno zbog namjernog postupka osiguranika, riječ o kvalificiranoj krivnji osiguranika i štetama isključenim iz osiguranja.

Kada je riječ o šteti nastaloj posredno ili neposredno zbog krajnje nepažnje⁵⁴ osiguranika, tada je tako nastala šteta također isključena iz osiguranja. Dispozitivnošću odredbe čl. 708., st. 2., t. 1. PZ-a zakonodavac je omogućio da

⁴⁸ Za nas su iznimno značajna rješenja engleske sudske prakse budući da je samim *Institute Yachts Clauses* ugovorena primjena engleskog prava. Detaljnije o sudskim odlukama glede tumačenja *wilful misconduct* u engleskoj sudskoj praksi vidjeti u: HODGES, S.: *Cases and Materials on Marine Insurance Law*, op. cit., str. 422-424.

⁴⁹ PAVIĆ, D.: *Pomorsko osiguranje pravo i praksa*, op. cit., str. 227. Ipak je riječ o obliku namjere ili umišljaja poznatom u kontinentalnim pravnim sustavima kao *dolus eventualis* (neizravna namjera). U svakom slučaju, to je teži stupanj krivnje nego što je to krajnja nepažnja (*culpa lata*) u kontinentalnim pravima, pa se ne može izjednačiti s tim pojmom.

⁵⁰ PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja*, op. cit., str. 489, ROMAC, A.: *Rječnik latinskih pravnih izraza*, Informator, Zagreb, 1992., str. 159: *Dolus eventualis* je slučaj kad počinitelj dopušta mogućnost nastupanja i nekih drugih posljedica iz njegova djela ili namjernog propusta.

⁵¹ *UNCTAD Marine Clauses on Marine Hull and Cargo Insurance*, United Nations Conference on Trade and Development, UN, 1989. jesu zbirke klauzula pomorskog osiguranja koje je 1984. godine objavila Konferencija UN-a za trgovinu i razvoj (više vidjeti u: ANDRIJAŠEVIĆ, S.; RACIĆ-ŽLIBAR, T.: *Rječnik osiguranja*, op. cit., str. 438).

⁵² Detaljnije o poimanju poduzimanja radnje ili propusta, s namjerom da nastane šteta, vidjeti u: GRABOVAC, I.: „Prilog suvremenom tumačenju pojma „bezobzirno znajući da će šteta vjerojatno nastati“ – u povodu slučaja u sudskoj praksi“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, Split, br. 3, 2012., str. 443-448. Više o učincima osobne radnje ili propusta odgovorne osobe učinjenih s namjerom da šteta nastane na ograničenje odgovornosti brodarka vidjeti u: PAVIĆ, D.: „Pravni učinci primjene ISM kodeksa na ograničenje odgovornosti brodarka“, *Poredbeno pomorsko pravo*, HAZU-JAZU, Zagreb, br. 155, 2001., str. 61.

⁵³ PAVIĆ, D.: *Pomorsko osiguranje pravo i praksa*, op. cit., str. 227.

⁵⁴ Više vidjeti *supra* pod 35.

se tako nastale štete mogu osigurati izričitom ugovornom odredbom. Analogno navedenim rješenjima proizlazi da su štete nastale običnom nepažnjom⁵⁵ osiguranika, pokrivene predmetnim osiguranjem.

2.2. Postupanje protivno načelu savjesnosti i poštenja nakon nastanka osiguranog slučaja

U ovom dijelu rada autori analiziraju pomorsko-osigurateljne odredbe kojima se u skladu s načelom savjesnosti i poštovanja od osiguranika zahtijeva da nakon nastanka osiguranog slučaja – poduzme razumne mjere potrebne da se smanji šteta, obavijesti osiguratelja ili njegovog ovlaštenog predstavnika o nastanku štete.

2.2.1. Postupanje protivno načelu savjesnosti i poštenja nakon nastanka osiguranog slučaja (u smislu odredaba o poduzimanju razumnih mjera potrebnih za smanjenje štete)

Nakon nastanka osiguranog slučaja (u slučaju ostvarenja osiguranog rizika) osiguranik je dužan poduzeti sve razumne mjere potrebne za smanjenje štete (čl. 719., st. 2., t. 1. PZ-a). Osiguranik je dužan voditi brigu o osiguranom predmetu pažnjom koju bi primijenio i u slučaju da nije sklopio ugovor o osiguranju.⁵⁶ Osiguranikovo nepoduzimanje radnji u smislu mjera potrebnih za smanjenje štete (čl. 719., st. 2., t. 1. PZ-a) ima za posljedicu oslobađanje osiguratelja od obveze nadoknade tako nastale štete, samo ako osiguranik nije poduzeo prethodno navedene radnje, namjerno ili iz krajnje nepažnje.⁵⁷

2.2.2. Postupanje protivno načelu savjesnosti i poštenja nakon nastanka osiguranog slučaja (u smislu odredaba o obavještanju osiguratelja ili njegova ovlaštenog predstavnika o nastaloj šteti)

U odnosu na dužnost osiguranika da obavijesti osiguratelja ili njegova ovlaštenog predstavnika o nastanku štete (čim za nju sazna) – čl. 719., st. 2., t. 2. PZ-a, važno je napomenuti da predmetna odredba ima za cilj pravovremeno utvrditi uzrok, opseg i visinu štete od strane osigurateljeva vještaka. Značajno je istaknuti da u slučaju neispunjavanja ove obveze osiguranika (namjerno ili iz krajnje nepažnje) zakonodavac nije propisao sankcije za neizvršavanje zakonom navedene obveze, te se slijedom toga osiguratelj neće moći osloboditi od obveze nadoknade štete. Ove pomorsko-osigurateljnoppravne norme nadopunjavaju odredbe pomorskog upravnog prava, posebice rješenja čl. 7., st.1. *Pravilnika o brodicama i jahtama*⁵⁸

⁵⁵ S običnom nepažnjom ili nemarnošću (*culpa levis*) postupa onaj štetnik, koji u svom ponašanju ne upotrijebi onu pažnju, koju bi upotrijebio dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin (osobito pažljiv i svjestan čovjek) – KLARIĆ, P; VEDRIŠ, M.: *Građansko pravo, op. cit.*, str. 598.

⁵⁶ PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja, op. cit.*, str. 535.

⁵⁷ Čl. 719., st. 3. PZ-a.

⁵⁸ *Pravilnik o brodicama i jahtama* (NN, br. 27/05, 57/06, 80/07, 3/08, 18/09, 56/10, 97/12, 137/13).

kojim je propisana dužnost zapovjednika jahte⁵⁹ da nakon doživljene pomorske nezgode ili pomorske nesreće, u roku tri (3) Dana (od trenutka nezgode ili nesreće) prijavi istu lučkoj kapetaniji ili ispostavi.⁶⁰ *Pravilnikom o istraživanju pomorskih nesreća*⁶¹ propisani su uvjeti postupci, način i ovlasti za provedbu istrage pomorskih nesreća⁶² i nezgoda⁶³ (čl. 1.). Primjena navedenog pravilnika odnosi se na pomorske nesreće i nezgode u kojima sudjeluju pomorski objekti⁶⁴ hrvatske državne pripadnosti ili su nastale u unutarnjim morskim vodama ili teritorijalnom moru RH (čl. 3., st. 1. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*). Ako je riječ o pomorskim nesrećama ili nezgodama koje su se dogodile u teritorijalnom moru i unutarnjim morskim vodama RH, a uključuju jahte i brodice za osobne potrebe – tada će se primijeniti odredbe Glave II ovog Pravilnika koje uređuju provođenje upravne istrage⁶⁵ u cilju utvrđivanja odgovornosti za pomorsku nesreću ili nezgodu. Ovdje napominjemo kako je odredbom čl. 49., st. 3. *PZ-a*, zakonodavac propisao provođenje upravne istrage u *svrhu utvrđivanja prekršajne i kaznene odgovornosti*. Nadležna lučka kapetanija će po primitku obavijesti o pomorskoj

⁵⁹ Zapovjednik jahte je osoba koja upravlja jahtom (čl. 2., st. 1., t. 2. *Pravilnika o brodicama i jahtama*).

⁶⁰ Ako je riječ o nesreći koja se dogodila pomorskom objektu hrvatske državne pripadnosti, a koja je prouzročila smrt ili teže tjelesne ozljede, veći gubitak ili oštećenje imovine, ili onečišćenje morskog okoliša – o toj će se nesreći provesti sigurnosna i upravna istraga. No, ako je riječ o nesreći koja se dogodila pomorskom objektu strane državne pripadnosti u unutarnjim morskim vodama ili teritorijalnom moru RH, a koja je prouzročila smrt ili teže tjelesne ozljede, veći gubitak ili oštećenje imovine, ili onečišćenje morskog okoliša – o toj će se nesreći provesti sigurnosna i upravna istraga (čl. 49., st. 1. i 2. *PZ-a*).

⁶¹ *Pravilnik o istraživanju pomorskih nesreća* (NN, br. 9/07, 118/11).

⁶² Pomorska nesreća je događaj ili slijed događaja koji za posljedicu imaju: a) smrt ili ozbiljnu ozljedu osobe, koja je uzrokovana ili je u svezi s izvedbom ili radom broda, ili b) gubitak osobe s broda koji je uzrokovan ili je u svezi s izvedbom broda ili radom broda, ili c) gubitak, pretpostavljeni gubitak broda ili njegovo napuštanje, ili d) bitnu štetu na brodu, ili e) nasukavanje ili onesposobljavanje broda, ili sudjelovanje broda u sudaru, ili f) bitnu štetu objekata pomorske infrastrukture koja je uzrokovana ili je u svezi s radom broda i koja bi mogla ozbiljno ugroziti sigurnost broda, drugog broda ili pojedine osobe, ili g) štetu pomorskom okolišu izazvanu oštećenjem broda ili brodova, a koje je uzrokovano ili je u svezi s radom broda ili brodova (čl. 2., st. 1., t. 11. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*). Navedenim pravilnikom izvršena je podjela pomorskih nesreća na vrlo ozbiljne nesreće (pomorska nesreća koja uključuje potpuni gubitak broda, smrtni slučaj ili ozbiljno onečišćenje uzrokovano ili u svezi s radom broda) i ozbiljne nesreće (pomorska nesreća koja se razvrstava kao vrlo ozbiljna nesreća, a koja uključuje požar, eksploziju, sudar, nasukavanje, udar, oštećenje od nevremena, oštećenje ledom, napuknuće trupa ili pretpostavljeni nedostatak na trupu, itd., koji među ostalim može imati za posljedicu nemogućnost rada glavnih strojeva, veće oštećenje nadgrađa, ozbiljno oštećenje strukture (kao što je probijanje podvodnog dijela trupa) što čini brod nesposobnim za nastavak plovidbe (više vidjeti čl. 2., st. 1., t. 12.-13. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

⁶³ Pomorska nezgoda je događaj povezan s radom broda, osim pomorske nesreće, koji je ugrozio ili bi – ako se ne poduzmu odgovarajuće radnje za sprečavanje ili ublažavanje neželjenih posljedica – mogao ugroziti sigurnost broda, osoba na brodu ili bilo koje druge osobe ili pomorski okoliš (čl. 2., st. 1., t. 14. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

⁶⁴ Pomorskim objektima smatraju se i objekti namijenjeni za plovidbu morem (plovni objekti) – brod, ratni brod, jahta ili brodica (čl. 5., st. 2. i 3. *PZ-a*).

⁶⁵ Upravna istraga je istraživanje pomorske nesreće ili nezgode s ciljem utvrđivanja odgovornosti za pomorsku nesreću ili nezgodu, a gdje je primjenjivo obuhvaća i sve elemente pomorske sigurnosne istrage (čl. 2., st. 1. pod 10. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*). Upravnu istragu provode inspektori sigurnosti plovidbe i/ili ovlašteni djelatnici Ministarstva i Lučke kapetanije (čl. 24., st. 1. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

nesreći ili nezgodi bez odgode provesti postupak utvrđivanja činjenica i osiguranja dokaza, odnosno pokrenuti upravnu istragu slijedeći metodologiju za istraživanje pomorskih nesreća i nezgoda sukladno *Priručniku za istraživanje pomorskih nesreća*.⁶⁶ U slučajevima požara/eksplozije, sudara, nasukanja, potonuća i onečišćenja kao posljedica pomorske nesreće – inspektor će prikupiti dodatne podatke navedene u *Priručniku za istraživanje pomorske nesreće* (čl. 31., st. 2. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*). U slučaju da je pomorski objekt potonuo nakon pomorske nesreće, lučka kapetanija može za potrebe istrage uzroka nesreće naložiti vlasniku, odnosno kompaniji, vađenje plovila o njegovom trošku ili uzimanje uzoraka s potonulog pomorskog objekta, radi obavljanja očevida (čl. 26., st. 4. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).⁶⁷ Prilikom istraživanja pomorske nesreće ili nezgode, inspektor⁶⁸ može utvrditi postojanje osnovne sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti (u tom će slučaju inspektor podnijeti kaznenu prijavu) ili postojanje osnovane sumnje da je počinjen prekršaj (u tom će slučaju inspektor pokrenuti prekršajni postupak). Izvješće pomorske upravne istrage sadrži pretpostavke o mogućoj krivnji te se sastavlja na način da može poslužiti u svrhu utvrđivanja pravne odgovornosti.⁶⁹ Predmetno izvješće sadrži sažetak činjeničnog stanja pomorske nesreće (što, kada, gdje, i kako se dogodila nesreća; navode se posljedice nesreće: je li bilo poginulih, ozlijeđenih, oštećenja broda/plovila, tereta ili onečišćenja okoliša); istinite činjenice utvrđene od strane istražitelja (podaci o unesrećenim osobama, podaci o posadi, podaci o plovilu,⁷⁰ podaci o putovanju,⁷¹ podaci o pomorskoj

⁶⁶ Čl. 26., st. 1. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*. *Priručnik o istraživanju pomorskih nesreća* još nije donesen iako ga je ministar nadležan za poslove pomorstva bio dužan donijeti u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća* (čl. 35., st. 2.) tj. do 27. travnja 2012. godine.

⁶⁷ Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž 1639/05-5 od 21. svibnja 2005. godine.: S osnova potonuća jahte, tuženik je tužitelju, na temelju police pomorskog kasko-osiguranja br. od 28. rujna 2001. godine za tužiteljevu jahtu registarske oznake... temeljem procijenjene vrijednosti jahte, isplatio iznos od 200.100,00 kn. Tužitelj je od tuženika zatražio i naknadu troškova uklanjanja potonule jahte po nalogu Lučke kapetanije. Na temelju Pravila za osiguranje jahte, troškovi uklanjanja plovila naknađuju se neovisno o visini naknade šteta pokrivenih osiguranjem, u opsegu 80 %. Prvostupajski sud je ocijenio kako tužitelj nema pravo na naknadu troškova uklanjanja potonule jahte, u nedostatku relevantnih isprava i to: naloga nadležne lučke kapetanije za uklanjanje jahte te računa o izvršenoj usluzi.

⁶⁸ Upravnu istragu provode inspektori sigurnosti plovidbe i/ili ovlašteni djelatnici Ministarstva i Lučke kapetanije (čl. 24., st. 1. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

⁶⁹ Vidjeti Predgovor Dodatka II. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*.

⁷⁰ Odnosi se na sljedeće podatke: zastava/registar, ime/oznaka, vrsta plovila, glavne karakteristike/dimenzije plovila, dužina, GT, gaz, visina, širina, godina gradnje, materijal gradnje, glavni motor, područje plovidbe, valjanost svjedodžbe/dozvole, vlasnik/kompanija, konstrukcijski detalji, najmanji broj članova posade, dozvoljeni teret (tako prema Dodatku II *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

⁷¹ Odnosi se na sljedeće podatke: luku boravka/isplovljenja, vrsti putovanja, podaci o teretu (tako prema Dodatku II. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

nesreći⁷² i dr.); detaljan opis okolnosti pomorske nesreće;⁷³ zaključak o mogućem uzroku nesreće⁷⁴ i dodatke.⁷⁵

2.3. Postupanje protivno načelu savjesnosti i poštenja u odnosu na podnošenje odštetnih zahtjeva iz pomorskog osiguranja

Prijevarena osiguranika u cilju pribavljanja imovinske koristi postaje odlučna za osiguratelja tek podnošenjem odštetnog zahtjeva. Postupanje protivno načelu savjesnosti i poštenja u stadiju podnošenja odštetnih zahtjeva u pomorskom osiguranju⁷⁶ možemo sagledati kao poseban stadij, tj. kao posebno prijevarena postupanje kojem nije prethodila prijevarena u niti jednom stadiju ispunjenja ugovora o pomorskom osiguranju jahte, već je npr. do prijave osiguranika došlo lažnim prikazivanjem nastanka osiguranog slučaja krivotvorenim dokumentacijom,⁷⁷ lažnom tvrdnjom osiguranika da je osigurani slučaj uopće nastao ili podnošenjem odštetnog zahtjeva koji se temelji na neistinitim činjenicama.⁷⁸ Ovdje je važno napomenuti da – ako je u bilo kojem od prethodno analiziranih stadija došlo do prijevarenog postupanja osiguranika – nesporno je da će isto imati za posljedicu i podnošenje prijevarenih odštetnih zahtjeva osiguranika. Budući da su za nastanak obveze osiguratelja na isplatu naknade štete relevantni samo oni uzroci (osigurani rizici) i samo one posljedice koje su osigurane (osigurane štete)⁷⁹ postojanje osiguranog slučaja pravni je uvjet obveze osiguratelja na isplatu osigurnine, pa je osiguranik dužan dokazati činjenicu postojanja štete pokrivene osiguranjem, tj. da

⁷² Odnosi se na sljedeće podatke: vrstu pomorske nesreće – sudar, udar, nasukanje, požar, eksplozija, potonuće i ostalo; datum i vrijeme; lokacija pomorske nesreće ili nezgode; vanjski i unutarnji okoliš/vremenske prilike; operacija broda; mjesto na brodu/plovilu; podaci o ljudskim postupcima; vrijeme provedeno na tom plovilu; posljedice (tako prema Dodatku II. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

⁷³ Ovaj dio rekonstruirala pomorsku nesreću kroz sve segmente nesreće, u kronološkom tijeku događaja koji su prethodili nesreći i nastupili tijekom pomorske nesreće, te umiješanost svih bitnih faktora – osoba, okoliš, opreme, vanjskih intervencija (tako prema Dodatku II. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*).

⁷⁴ Ovaj dio trebao bi obuhvatiti odlučujuće faktore koji su doprinijeli pomorskoj nesreći (ljudski faktor, neispravnost ili nedostatak opreme, propusti u postupcima, neodgovarajući materijali i sl.) – tako Dodatak II. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*.

⁷⁵ Kada je moguće, izvješću se prilažu sljedeći dodaci: fotografije, filmovi, audio snimci, pomorske karte, crteži, skice; primjenjivi standardi, posebne studije i ostale informacije – Dodatak II. *Pravilnika o istraživanju pomorskih nesreća*.

⁷⁶ Više o prijevarenim odštetnim zahtjevima u pomorskom osiguranju vidjeti TODD, P.: *Maritime fraud and piracy*, *op. cit.*, str. 219 – 221.

⁷⁷ Detaljnije vidjeti u: VRUS, D.: „Dokumentarne prijave u međunarodnom pomorsko-trgovinskom poslovanju“, *Naše more*, Dubrovnik, br. 1-2, 1996., str. 43-53.

⁷⁸ Više vidjeti u: „Insurance Europe: The impact of insurance fraud“, Brussels, Belgija (materijal dostupan na internetskoj stranici <http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/fraud-booklet.pdf>, datum posjete 26. travnja 2014.), str. 7 JOHN, E. V.: *Common law fraud claims*, *op. cit.*: Razlika između prijave i lažnog prikazivanja činjenica je u tome što nisu sva lažna prikazivanja činjenica prijave, ali gotovo sve prijave uključuju i lažno prikazivanje činjenica. Prijevarena je namjerno lažno prikazivanje činjenica.

⁷⁹ PAVIĆ, D.: *Osnove pomorskog i transportnog osiguranja* (3), *op. cit.*, str. 5.

je nastala šteta uzrokovana osiguranim rizikom.⁸⁰ Prema odredbi čl. 720., st. 1. PZ-a, osiguranik je dužan (na zahtjev osiguratelja) pri podnošenju odštetnog zahtjeva dati podatke i dostaviti raspoloživu dokumentaciju i ostala dokazna sredstva koja su potrebna za utvrđivanje naravi, uzroka i visine štete, te ostalih okolnosti na temelju kojih se može utvrditi ili bar učiniti vjerojatnim njegovo pravo na naknadu iz osiguranja. Nasuprot toj obvezi na strani osiguranika na osiguratelju je teret dokaza o eventualnim prijevarama u osiguranju. Prema presudi Doma lordova u predmetu „*The Star Sea*“⁸¹ o prijevarnom odštetnom zahtjevu iz osiguranja, može se govoriti kada su ispunjeni ovi uvjeti: o prijevare se ne radi ako su učinci prijevare minorni, moraju biti znatni; mora postojati prijevarena namjera na strani osiguranika; prijevarena mora biti važna za donošenje odluke o plaćanju naknade za štetu, tj. mora utjecati na donošenje odluke.⁸² Vrlo je važno navesti kako sumnje u osigurateljnu prijevare postoje na strani osiguratelja već podnošenjem odštetnog zahtjeva ako osiguranik zahtijeva što prije gotovinsku isplatu; riječ je o predmetima osiguranina vrlo velike iznose; ako je tijekom istrage utvrđeno da je financijska situacija osiguranika bila iznimno loša; ako je predmet osiguran kod dva ili više osiguratelja; ako o nesreći nema odgovarajućih podataka (izjave svjedoka, fotografije) itd. Osigurateljna djelatnost poznaje institut znakova opasnosti (*engl. red flags*), tj. liste već u praksi potvrđenih prijevernih postupaka koje mogu indicirati da se radi o potencijalno prijevornoj situaciji. Riječ je o sljedećima: a) oštećenik požuruje s isplatom štete, radije pristajući na manji iznos odštete nego na njezino dodatno ili kvalitetnije dokumentiranje; b) oštećenik je neuobičajeno dobro informiran o osigurateljnoj terminologiji i praksi; c) oštećenja navedena u prijavi štete u znatnoj mjeri odstupaju od oštećenja navedenih u izjavi osiguranika/štetnika; d) štetni događaj se prijavljuje osiguraniku sa znatnim zakašnjenjem; e) osiguratelju se dostavljaju isključivo preslike dokumenata, skenirani dokumenti ili digitalne fotografije upitne kakvoće ili rezolucije; f) prijava štete je nastupila odmah po sklapanju ugovora ili duže vrijeme nakon sklapanja, ali i pred sam kraj osigurateljnog razdoblja; g) osiguratelju bude izvid oštećenja omogućen sa znatnim kašnjenjem; h) osigurana svota je povišena neposredno pred sam štetni događaj; i) kada se utvrdi postojanje raznih žarišta (kod požara) itd.⁸³

U prethodnom dijelu rada analizirane su odredbe kojima je postupanje protivno načelu savjestnosti i poštenja u pomorskom osiguranju ocijenjeno kao moguća prijevarena s osigurateljnopravnog stajališta. Temeljem toga ukazano je na rješenja kojima su kao posljedica prijevornog postupanja osiguranika, nastalog nakon sklapanja ugovora o pomorskom osiguranju, pa sve do trenutka podnošenja

⁸⁰ PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja, op. cit.*, str. 539.

⁸¹ Dom lordova je donio presudu 18. siječnja 2001. godine (detaljnije o presudi u predmetu *Manifest Shipping Co Ltd v Uni-Polaris Ins Co Ltd (The Star Sea) /2001./* vidjeti u: ROSE, F. D.: „*Marine Insurance*“, *Law and Practice, op. cit.*, str. 105 – 107) Tekst presude dostupan na internetskoj stranici http://archive.onlinedmc.co.uk/the_%27star_sea%27.htm, datum posjeta 20. svibnja 2014. godine).

⁸² PAVIĆ, D.: *Pomorsko osiguranje pravo i praksa, op. cit.*, str. 101.

⁸³ Tako prema MATIJEVIĆ, B.: „*Prijevare u osiguranju*“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 12, 2004., str.17-18.

prijevernih odštetnih zahtjeva, omogućeno osiguratelju neispuniti obvezu nadoknade tako nastale štete, tj. neplaćanje odštetnog zahtjeva. No, prijevara u osiguranju može rezultirati i prijavom prevaranta policiji radi provođenja daljnje istrage,⁸⁴ podnošenjem prekršajne prijave te provođenjem kaznenog postupka i kaznenom evidencijom s obzirom da je prijevara u osiguranju poseban oblik kaznenog djela.

3. KAZNENOPRAVNI ASPEKT PRIJEVARA U POMORSKOM KASKO-OSIGURANJU JAHTI

Pravne posljedice počinjenja prijevare možemo sagledati i s kaznenopravnog aspekta budući da prijevara podliježe dvostrukom pravnom sankcioniranju (građanskopravnom i kaznenopravnom). U smislu odredaba o kasko-osiguranju jahti te mogućim prijevarama u pomorskom osiguranju jahte u ovom dijelu rada ukazujemo na najvažnije značajke obilježja kaznenog djela prijevare i zlouporabe u osiguranju prema hrvatskom kaznenom zakonodavstvu.

3.1. Prijevара

Prijevare u osiguranju nisu beznačajno kazneno djelo.⁸⁵ Hrvatski kazneni zakonodavac normira prijeveru kao posebno kazneno djelo odredbom čl. 236. Kaznenog zakona.⁸⁶ Stavkom 1. predmetnog članka propisano je da tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu i imovinsku korist dovede nekoga lažnim prikazivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Kazneno djelo prijevare je *delicta communia*, dakle, može ga počiniti svaka osoba. Zaštitni objekt ovog kaznenog djela je imovina, uključujući imovinska prava i interese.⁸⁷ Kazneno djelo prijevare sastoji se u tome da se neka osoba dovede lažnim prikazivanjem ili prikriivanjem činjenica u zabludu ili se održava u zabludi. Činjenica je nešto što je objektivno dano i što se može dokazati. Ona ne može biti neistinita, već samo može biti neistinito činjenično tvrđenje.⁸⁸ Za

⁸⁴ U policijskim istragama prijevare u osiguranju zauzimaju tek 1 % svih prijevera (DVORŠEK, A.: „Ograničene mogućnosti policije u borbi protiv prevara u osiguranju“, *Svijet osiguranja*, Zagreb, br. 3, 2006., str. 71).

⁸⁵ *Insurance Europe: The impact of insurance fraud, op. cit.*, str. 5. Više o međunarodnom aspektu prijevera u osiguranju i transnacionalnom organiziranom kriminalu vidjeti u: MATIJEVIĆ, B.: *Osiguranje u praksi, op. cit.*, str. 392-394. GARDAŠANIĆ, G.: „Velike prevare u osiguranju tek dolaze“, *Svijet osiguranja*, Zagreb, br. 3., 2006. str. 75: U SAD-u samo prijevare u osiguranju imovine i nezgode stajale su osiguratelje u 2004. god. oko 30 milijardi dolara.

⁸⁶ Kazneni zakon, dalje: KZ (NN, br. 125/11, 144/12). Vidjeti Konačni prijedlog Kaznenog zakona, Vlada RH, Zagreb, listopad 2011. god., str. 228 i 229.

⁸⁷ BAČIĆ, F.; PAVLOVIĆ, Š.: *Komentar Kaznenog zakona*, Organizator, Zagreb, 2004., str. 811.

⁸⁸ ZLATARIĆ, B.; DAMAŠKA, M.: *Rječnik krivičnog prava i postupka*, Informator, Zagreb, 1966., str. 45 i 46. Vidi o tome i kod: PRIMORAC, D.: „Osnovna kaznena djela protiv časti i ugleda – kleveta i

ostvarenje obilježja kaznenog djela prijave potrebno je činjenice lažno prikazati, odnosno prikrivati, pri čemu lažno prikazivanje predstavlja aktivnu radnju koja se najčešće sastoji u izričitoj izjavi kojom se utječe na predodžbu drugoj osobi o nekoj činjenici.⁸⁹ Pod dovođenjem nekoga u zabludu misli se na stvaranje pogrešne predodžbe o nekim činjenicama, dok održavanje nekoga u zabludi znači kada neka osoba već ima pogrešnu predodžbu, a počinitelj je svojom djelatnošću održava u zabludi.⁹⁰ Prijevarena namjera počinitelja mora postojati već u trenutku zaključenja određenog pravnog odnosa s drugom osobom, odnosno već tada kod počinitelja mora postojati svijest da navede drugoga da na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini li ne učini. Dakle, posljedica ovog kaznenog djela je štetno postupanje na svoj ili tuđi račun, bez obzira radi li se o fizičkoj ili pravnoj osobi.

Ako je predmetnim kaznenim djelom pribavljena znatna imovinska korist ili prouzročena znatna šteta, počinitelja će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina (čl. 236., st. 2. KZ-a). Ovdje naglašavamo kako je riječ o težem obliku kaznenog djela prijave budući da je pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta, a počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve imovinske koristi ili prouzročenja štete. Prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Su-IV k-4/2012-57 od 27. prosinca 2012. godine o visinama neodređenih vrijednosti koje su zakonsko obilježje kaznenih djela, utvrđeno je kako zakonsko obilježje „znatne imovinske koristi“ odnosno „znatne štete“ kod kaznenog djela prijave iz čl. 236., st. 2. KZ-a postoji kad vrijednost imovinske koristi, odnosno štete, prelazi 60.000 kuna.

Značajno je istaknuti kako se kazneni progon za kaznena djela prijave iz čl. 236., st. 1. i 2. KZ-a poduzima po službenoj dužnosti.

Ako je riječ o kaznenom djelu prijave kojim je pribavljena mala imovinska korist (a počinitelj je išao za pribavljanjem takve koristi), počinitelj će biti kažnjen kaznom zatvora do jedne godine (čl. 236., st. 3. KZ-a). U ovom slučaju radi se o sitnom djelu prijave koje postoji ako je osnovnim djelom prijave (čl. 236., st. 1. KZ-a) pribavljena mala imovinska korist ili je prouzročena mala imovinska šteta, a počinitelj je postupao s takvim ciljem. Prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Su-IV k-4/2012-57 od 27. prosinca 2012. godine o visinama neodređenih vrijednosti koje su zakonsko obilježje kaznenih djela, utvrđeno je kako zakonsko obilježje „mala imovinska korist“ kod kaznenog djela prijave iz čl. 236., st. 3. KZ-a postoji kad vrijednost imovinske koristi ne prelazi 2.000 kuna. Kazneni progon za kazneno djelo sitne prijave iz čl. 236., st. 3. KZ-a

uvreda“, *Hrvatska pravna revija*, br. 11, Zagreb, 2004. godina, str. 80. „... Prema tome, smatramo kako griješe oni autori koji pišu o istinitosti činjenica tj. o istinitosti objektivne stvarnosti. To stoga jer činjenice (objektivna stvarnost) ili postoje ili ne postoje, dok jedino tvrdnja o činjenicama može biti istinita ili neistinita...“

⁸⁹ MRŠIĆ, G.: *Kazneno djelo zlouporabe osiguranja u sudskoj praksi*, Informator, Zagreb, br. 5988-5989, 27. i 30. 07. 2011., str. 17.

⁹⁰ Dovođenje u zabludu i održavanje u zabludi može se vršiti činjenjem ili propuštanjem.

vrši se po privatnoj tužbi, osim ako je predmetno kazneno djelo počinjeno na štetu državne imovine.⁹¹

Kazneno djelo prijevare iz čl. 236., st. 1. i 2. KZ-a (osnovni i teži oblik prijevare) moguće je počinuti i u pokušaju, dok kod sitnog djela prijevare iz čl. 236., st. 3. KZ-a to nije moguće.⁹² Naime, odredbom čl. 34., st. 1. KZ-a propisano je: „*Tko s namjerom da počinu kazneno djelo poduzme radnju koja prostorno i vremenski neposredno prethodi ostvarenju bića kaznenog djela, kaznit će se za pokušaj ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj.*“⁹³ Imajući u vidu da se za kazneno djelo prijevare iz čl. 236., st. 1. i 2. KZ-a može izreći kazna zatvora od pet godina, onda je jasno kako se kaznena djela iz čl. 236., st. 1. i 2. KZ-a mogu počinuti i u pokušaju.

3.2. Zloupotreba osiguranja

Hrvatski zakonodavac regulira kazneno djelo zloupotrebe osiguranja u čl. 238., st. 1. KZ-a. Do 1. siječnja 1998. godine, tj. stupanja na snagu KZ-a iz 1997. godine⁹⁴ kazneno djelo zloupotrebe osiguranja podvodilo se pod opću odredbu kaznenog djela prijevare.⁹⁵ Iako je kazneno djelo zloupotrebe u osiguranju uvedeno u katalog inkriminacija prema uzoru na austrijski Kazneni zakon koji propisuje u paragrafu 151. zloupotrebu osiguranja kao pripreme radnje prijevare u osiguranju, to kazneno djelo ne obuhvaća i radnje koje predstavljaju pokušaj prijevare, pa kad počinitelj uđe u stadij pokušaja, otpada kažnjavanje za zloupotrebu osiguranja.⁹⁶

Prema odredbi čl. 238., st. 1. KZ-a, predmetno kazneno djelo čini onaj tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi osigurinu – uništi, ošteti ili sakrije stvar koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe. Dakle, pojavni oblici počinjenja kaznenog djela prijevare sastoje se u uništenju, oštećenju ili skrivanju stvari, koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe. Analizirajući

⁹¹ Čl. 245., st. 1. KZ-a.

⁹² Odluka Županijskog suda u Koprivnici br. Kž-113/06 od 30. ožujka 2006. godine. «... Kazneno djelo prijevare u pokušaju može se počinuti izvršavanjem radnji koje čine objektivno obilježje tog kaznenog djela. Prema odredbi čl. 224., st. 4. i 1. Kaznenog zakona, ovo kazneno djelo može počinuti onaj koji s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist dovede nekoga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini i pritom za sebe ili drugog pribavi znatnu imovinsku korist. Kako je u konkretnom slučaju nesporno da okrivljenici nisu ni stupili u kontakt s osiguravajućim društvima radi naknade štete za oštećena vozila, više je nego očito da nisu niti bili u prilici da dovedu nekoga u zabludu lažnim prikazivanjem činjenicama da ovaj na štetu svoje imovine nešto učini...“

⁹³ Za kazneno djelo prijevare iz čl. 236. KZ-a zakon **izričito** nije propisao kažnjavanje i za pokušaj, kao što je to slučaj npr. kod kaznenog djela Krivotvorenja lijekova ili medicinskih proizvoda iz čl. 185. KZ-a, gdje je u st. 6. izričito propisano kako će se počinitelj kazniti i za pokušaj kaznenog djela iz čl. 185., st. 3. i 4. KZ-a.

⁹⁴ Kazneni zakon (NN, br. 110/97).

⁹⁵ Više vidjeti u: KALEB, Z.: *Kazneno djelo prijevare i zloupotrebe u osiguranju*, Informator, Zagreb, br. 6082., 20. 06. 2012., str. 6.

⁹⁶ MRŠIĆ, G.: *Kazneno djelo zloupotrebe osiguranja u sudskoj praksi*, op. cit., str. 18.

predmetnu odredbu zaključujemo kako kazneno djelo zlouporabe osiguranja može učiniti svaka osoba (*delicta communia*) koja je sklopila ugovor o osiguranju⁹⁷ i koja na prijevaran način želi naplatiti osigurninu. Kaznjivost se nastoji proširiti i na neke inače nekažnjive pripreme radnje, npr. palež osigurane kuće ili namjerno izazvano potonuće osiguranog broda, i kada do daljnjih radnji u svrhu realizacije osiguranja nije došlo.⁹⁸ Poduzimanjem pripremnih radnji već se ulazi u kriminalnu zonu.⁹⁹ Cilj ovog kaznenog djela je pribavljanje sebi ili drugome osigurnine, pa se stoga ono još kolokvijalno naziva „prijevара u osiguranju“, „osiguravateljna prijevара“ i sl.¹⁰⁰ Iako na prvi pogled izgleda kako pojam „drugome“ može značiti jedino pribavljanje osigurnine fizičkoj osobi, prema sudskoj praksi, pojam „drugome“ obuhvaća i „drugu pravnu ili fizičku osobu“.¹⁰¹ Dakle, sudska praksa je prihvatila stajalište da izvorna volja zakonodavca nije bila ograničavanje tog pojma samo na fizičku osobu. Dana 24. ožujka 2004. godine na snagu je stupio *Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela*¹⁰² prema kojemu će se kazniti pravna osoba za kazneno djelo odgovorne osobe, ako se njime povrjeđuje dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila, ili trebala ostvariti, protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga.¹⁰³ Odgovornost pravne osobe temelji se na krivnji odgovorne osobe.¹⁰⁴

Radnje počinjenja ovog kaznenog djela opisane u st. 1. sastoje se u uništenju, oštećenju¹⁰⁵ ili skrivanju stvari koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe. Prema tome, upravo tim radnjama (uništenjem, oštećenjem ili skrivanjem stvari) počinitelj postupa s ciljem da sebi ili drugome pribavi iznos osigurnine od stvari koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe. Zakonodavac je zbog toga, propisivanjem ovog kaznenog djela, želio spriječiti svako fiktivno prijavljivanje štete te neosnovanu naplatu. Naime, svjedoci smo

⁹⁷ Odluka Županijskog suda u Koprivnici, Kž-278/08 od 9. rujna 2008. godine: Za postojanje kaznenog djela zlouporabe osiguranja potrebno je da počinitelj bude osobno u odnosu s osigurateljem od kojeg želi na prijevaran način naplatiti osigurninu.

⁹⁸ BOJANIĆ, I. i dr.: *Posebni dio Kaznenog prava*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 241.

⁹⁹ KALEB, Z.: *Kazneno djelo zlouporabe osiguranja i prijevара u osiguranju u sudskoj praksi*, op. cit., str. 30.

¹⁰⁰ PAVLOVIĆ, Š.: *Kazneni zakon*, Drugo izmijenjeno, dopunjeno i prošireno izdanje, Libertin naklada, Rijeka, 2013., str. 608 i 609.

¹⁰¹ Vidjeti odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Kž-57/08-3 od 21. listopada 2008. godine te Kž-12/09-3 od 24. ožujka 2009. godine.

¹⁰² *Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela*, dalje: *ZOPKD* (NN, br. 151/03, 110/07, 45/11, 143/12).

¹⁰³ Čl. 3., st. 1. *ZOPKD*-a.

¹⁰⁴ Čl. 5., st. 1. *ZOPKD*-a.

¹⁰⁵ Osnovna razlika između uništenja i oštećenja neke imovine ili stvari jest u tome što uništenje znači promjenu u suštini ili obliku imovine odnosno stvari, tako da ona više nije što je bila, niti se može uporabiti za ono za što je namijenjena, dok oštećenje predstavlja promjenu suštine, stanja ili oblika imovine odnosno stvari, uslijed čega ta stvar ne može služiti ili samo djelomično može služiti svojoj svrsi (PRIMORAC, D.; KONJIĆ, Z.; BLAČE, K... „Kaznena djela u Zakonu o sprečavanju nereda na sportskim natjecanjima s osvrtom na mjere opreza prema Zakonu o kaznenom postupku“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet u Splitu, Split, br. 4, 2011., str. 827-842, te PAVIŠIĆ, B.; VEIĆ, P.: *Komentar Kaznenog zakona*, MUP RH, Zagreb, 1999., str. 434).

kako je „prijevara u osiguranju“ već odavno poznata u svijetu i da pojedini osiguranici na ovaj način žele doći do brze zarade. Kod nas, pa tako i u svijetu, najčešći oblik ovog kaznenog djela jesu lažne prijave šteta koje se odnose na auto-odgovornost, ali jednako tako u praksi su se podnosile fingirane (simulirane) prijave šteta npr. namjerno uništenje ili oštećenje jahti, brodice, kuća i sl.

Supsidijarni karakter kaznenog djela zlouporabe osiguranja znači da će ono postojati ako počinitelj svojim postupanjem nije ostvario obilježja kaznenog djela prijave iz čl. 236. KZ-a. Naime, kazneno djelo zlouporabe osiguranja smatra se dovršenim poduzimanjem jedne od radnji propisanih u čl. 238., st. 1. KZ-a tako da se ne traži prijavljivanje štete ili pribavljanje osigurnine.¹⁰⁶ Ukoliko pak dođe do prijavljivanja štete, tada će se raditi o pokušaju kaznenog djela prijave iz čl. 236. KZ-a ili o dovršenju tog kaznenog djela.¹⁰⁷ Prema tome, kazneno djelo zlouporabe osiguranja postojat će samo onda ako počinitelj nije počeo ostvarivati obilježja kaznenog djela prijave. Važno je također istaknuti kako se ovo kazneno djelo može počinuti jedino s namjerom.¹⁰⁸ Psihički odnos počinitelja, koji kazneno djelo izvršava s namjerom, očituje se kroz njegovu svijest o svim okolnostima koje čine biće tog kaznenog djela i u volji da se to kazneno djelo počini.¹⁰⁹ Pokušaj ovog kaznenog djela nije kažnjiv.¹¹⁰

Kada je u pitanju kazneno djelo iz čl. 238., st. 1. KZ-a, kazneni progon se, sukladno odredbi čl. 245., st. 2. KZ-a, pokreće samo na prijedlog oštećenika. Sankcija koju zakonodavac propisuje za kazneno djelo iz čl. 238., st. 1. KZ-a jest kazna zatvora do tri godine.

¹⁰⁶ Odlukom Vrhovnog suda RH br. III Kr-187/08-3 od 21. siječnja 2009. godine utvrđeno je kako je u pravu prvostupanjski sud kada ističe da je smisao kaznenog djela zlouporabe osiguranja iz čl. 225. Kaznenog zakona da se sankcioniraju takve protupravne radnje koje prethode prijavi osiguravatelja, a koje su do tada bile izvan zone kažnjivosti. Radi se o onim radnjama koje trebaju poslužiti počinitelju da osiguravatelja dovedu u zabludu i da isplati osigurninu, ali koje još ne ulaze u zonu kaznenog djela prijave. Kod kaznenog djela zlouporabe osiguranja počinitelj, zbog posebne zaštite obveznopravnog odnosa između osiguranika i osiguravatelja, ranije ulazi u kriminalnu zonu, međutim, ako uspije u svom naumu i dovođenjem osiguravatelja u zabludu naplati osigurninu, tj. stekne protupravnu imovinsku korist, radit će se o težem kaznenom djelu prijave (naime, kazneno djelo zlouporabe osiguranja je u odnosu na kazneno djelo prijave supsidijarnog karaktera tj. zlouporaba osiguranja predstavlja specijalni oblik prijave).

¹⁰⁷ PAVLOVIĆ, Š.: Kazneni zakon, *op. cit.*, str. 608. Prema odluci Županijskog suda u Bjelovaru br. Kž-11/2010 od 29. travnja 2010. godine, riječ je o kaznenom djelu prijave, a ne o kaznenom djelu zlouporabe osiguranja kada su dvojica okrivljenika zajednički i po prethodnom dogovoru fingirali prometnu nesreću tako što su prije oštećeni motocikl i osobni automobil postavili u navodni sudarni položaj i izvijestili policiju da se dogodila prometna nesreća u kojoj je osobni automobil pri polukružnom okretanju oduzeo prednost prolaska motociklu te su policijski djelatnici evidentirali zapisnikom o očevidu zatečeno stanje, nakon čega je jedan od okrivljenika podnio osiguravajućem društvu zahtjev za naknadu štete, koja je isplaćena.

¹⁰⁸ HORVATIĆ, Ž.; NOVOSELEC, P.: *Kazneno pravo opći dio*, MUP, Zagreb, 1999., str. 267: Namjera je temeljni oblik krivnje, jer se kažnjava namjerna povreda svih pravnih dobara, dok se za nehaj kažnjava kad su povrijeđena najvažnija pravna dobra.

¹⁰⁹ GROZDANIĆ, V.; ŠKORIĆ, M.: *Uvod u kazneno pravo opći dio*, Organizator, Zagreb, 2009., str. 117.

¹¹⁰ GARACIĆ, A.: *Novi Kazneni zakon*, Organizator, Zagreb, 2013., str. 503.

ZAKLJUČAK

Ugovor o osiguranju jahti kao specifičan obveznopravni osigurateljni odnos zasnovan na povjerenju, pretpostavlja primjenu načela savjesnosti i poštenja (dobre vjere) od strane ugovornih stranaka. Nepoštivanje primjene načela dobre vjere kao pravnog standarda u pomorskom osiguranju može se ogledati u sve većem broju pomorskih prijevара, kojima je cilj nezakonito pribaviti financijsku korist iz ugovora o pomorskom osiguranju. Pravne posljedice počinjenja prijevара možemo sagledati kroz osigurateljnopravne i kaznenopravne aspekte, budući da prijevара podliježe dvostrukom pravnom sankcioniranju. Stoga su autori u ovom radu analizirali važeće osigurateljnopravne norme, kojima se regulira prijevarno postupanje osiguranika nakon sklapanja ugovora o osiguranju jahte, a prilikom ispunjenja ugovornih obveza: a) prije nastanka osiguranog slučaja (postojanje osiguranikova osigurljivog interesa kao bitnog elementa samog svojstva osiguranika i pretpostavke valjanosti ugovora; dužnosti osiguranika voditi brigu o osiguranom predmetu, te pravnim posljedicama namjerno izazvane štete od strane samog osiguranika); b) nakon nastanka osiguranog slučaja (dužnosti osiguranika poduzeti razumne mjere potrebne za smanjenje štete; obavještanja osiguratelja ili njegova ovlaštenog predstavnika o nastaloj šteti) te c) u odnosu na podnošenje prijevernih odštetnih zahtjeva. Od posebnog interesa autora jest ukazati na modalitete primjene instituta isključenja iz osiguranja šteta nastalih posredno ili neposredno zbog namjernog postupka osiguranika unutar hrvatskog pomorskog zakonodavstva s posebnim osvrtom na specifičnu primjenu pojma „*wilful misconduct*“ engleske sudske prakse.

Kaznenopravnim aspektom prijevара u pomorskom kasko-osiguranju jahti autori su iznijeli posebitosti hrvatskog kaznenopravnog sustava kroz reguliranje ove složene problematike specifičnim različitostima obilježja kaznenog djela prijevара i kaznenog djela zlouporabe osiguranja čijoj posebitosti teškog razgraničenja najbolje svjedoči sudska praksa temeljem čijih rješenja kazneno djelo zlouporabe osiguranja predstavlja pokušaj kaznenog djela prijevара.¹¹¹ Sadašnje uređenje kaznenog djela zlouporabe osiguranja iz čl. 238. KZ-a smatramo dobrim rješenjem budući da za počinjenje kaznenog djela zlouporabe osiguranja više nije potrebno da počinitelj „prijavi štetu“ već je samo potrebno da u cilju pribavljanja osigurarine za sebe ili drugoga uništi, ošteti ili sakrije stvar koja je osigurana protiv uništenja, oštećenja, gubitka ili krađe.

Neovisno o osigurateljnopравnim učincima prijevара koja je prethodila nastupanju osiguranog slučaja ili onoj koja je nastala nakon nastupa osiguranog slučaja, te neovisno o kaznenopravnim posljedicama prijevара i zlouporabe osiguranja, možemo zaključiti kako osigurateljna prijevара kao negativna pojava

¹¹¹ Odluka Vrhovnog suda RH, Kzz-32/06 od 28. svibnja 2009. godine: U slučaju kada su dokazani elementi prijevара, za koju počinitelji nisu optuženi, nije bilo zapreke da ih se osudi za zlouporabu osiguranja, za koju su optuženi. Više vidjeti u: NOVOSELEC, P.: „Sudska praksa“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Zagreb, br. 2., 2009., str. 969-970.

ima isti takav učinak na funkcioniranje osigurateljnog tržišta koje će u odnosu na gubitke temeljem počinjenih prijave povećati premije osiguranja za osiguranike. Budući da se negativni učinci očituju i kroz štetu za državni proračun, evidentno je postojanje interesa šire društvene zajednice za nužnom suradnjom cjelokupnog osigurateljnog sustava i državnih institucija na nacionalnoj razini, te boljem i kvalitetnijem unaprjeđenju i institucionalizaciji međunarodne suradnje, kako bi se preventivnim mjerama spriječila ova globalna pojava.

POPIS LITERATURE

Članci i knjige

1. ANDRIJAŠEVIĆ, S.; RAČIĆ-ŽLIBAR, T.: *Rječnik osiguranja*, Masmedia, Zagreb, 1997.
2. BAČIĆ, F.; PAVLOVIĆ, Š.: *Komentar Kaznenog zakona*, Organizator, Zagreb, 2004.
3. BOLANČA, D.; PRIMORAC, Ž.: „Sigurnost plovidbe u Zakonu o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika iz 2007.“, *Pravo u gospodarstvu*, Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, Zagreb, vol. 47, no. 5, 2008.
4. DOBRIĆ, S.: „Zlouporaba osiguranja“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 12, 2006.
5. DUNT, J.: *Marine Cargo Insurance*, Informa, London, 2009.
6. DVORŠEK, A.: „Ograničene mogućnosti policije u borbi protiv prevara u osiguranju“, *Svijet osiguranja*, Zagreb, br. 3, 2006.
7. FABER, E.: „Shipping and scuttling: Criminogenesis in marine insurance“, *Crime, Law & Social Change*, Springer, Nizozemska, vol. 28, br. 2, 1997.
8. GAJSKI KOVAČIĆ, N.: „Europski osiguratelji postavili stupice“, *Svijet osiguranja*, Zagreb, br. 3, 2013.
9. GALEV, G.: „Načelo savjesnosti i poštenja“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, Rijeka, supplement, br. 3, 2003.
10. GARAIĆ, A.: *Novi Kazneni zakon*, Organizator, Zagreb, 2013.
11. GARDAŠANIĆ, G.: „Velike prevare u osiguranju tek dolaze“, *Svijet osiguranja*, Zagreb, br. 3, 2006.
12. GRABOVAC, I.: „Prilog suvremenom tumačenju pojma „bezobzirno znajući da će šteta vjerojatno nastati“ – u povodu slučaja u sudskoj praksi“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, Split, br. 3, 2012.
13. GROZDANIĆ, V.; ŠKORIĆ, M.: *Uvod u kazneno pravo opći dio*, Organizator, Zagreb, 2009.
14. HARDY IVAMY, E. R.: *Marine Insurance*, Butterworths Insurance Library, London, 1974.

15. HODGES, S.: *Cases and Materials on Marine Insurance Law*, Routledge-Cavendish, Abingdon, 2009.
16. HORVATIĆ, Ž.; NOVOSELEC, P.: *Kazneno pravo opći dio*, MUP, Zagreb, 1999.
17. HUDSON, G. N.; MADGE, T.; STURGES, K.: *Marine Insurance Clauses*, Informa, 2013.
18. JOHN, E. V.: *Common law fraud claims*, Bench&Bar of Minnesota, vol. 63, No. 8, 2006. (<http://www2.mnbar.org/benchandbar/2006/sept06/fraud.htm>)
19. KALEB, Z.: „Kazneno djelo zlouporabe osiguranja i prijevara u osiguranju u sudskoj praksi“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 3-4, 2011.
20. KALEB, Z.: *Kazneno djelo prijevara i zlouporabe u osiguranju*, Informator, Zagreb, br. 6082, 20. 06. 2012.
21. KLARIĆ, P.; VEDRIŠ, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012.
22. MATIJEVIĆ, B.: „Prijevara u osiguranju“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 12, 2004.
23. MATIJEVIĆ, B.: „Prijevara u građanskom i kaznenom pravu“, *Hrvatska pravna revija*, Inženjerski biro, Zagreb, br. 3, 2004.
24. MATIJEVIĆ, B.: *Osiguranje u praksi*, Naklada, Zadar, 2007.
25. MERKIN, R.: *Marine Insurance Legislation*, Lloyd's List Group, London, 2010.
26. MILOŠEVIĆ PUJO, B., PETRINOVIĆ, R.: *Pomorsko pravo za jahte i brodice*, Pomorski fakultet u Splitu, Split, 2008.
27. MRŠIĆ, G.: *Kazneno djelo zlouporabe osiguranja u sudskoj praksi*, Informator, Zagreb, br. 5988-5989, 27. i 30. 07. 2011.
28. NOVOSELEC, P.: „Sudska praksa“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Zagreb, br. 2, 2009.
29. PAVIĆ, D.: „Osnove pomorskog i transportnog osiguranja (1)“, *Osiguranje i privreda*, Zagreb, br. 1 i 2, 1995.
30. PAVIĆ, D.: „Pravni učinci primjene ISM kodeksa na ograničenje odgovornosti broдача“, *Poredbeno pomorsko pravo*, HAZU-JAZU, Zagreb, br. 155, 2001.
31. PAVIĆ, D.: „Načelo dobre vjere u poredbenom pravu pomorskog osiguranja“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, Rijeka, supplement, br. 2, 2002.
32. PAVIĆ, D.: *Ugovorno pravo osiguranja*, Tectus, Zagreb, 2009.
33. PAVIĆ, D.: *Pomorsko osiguranje pravo i praksa*, Književni krug, Split, 2012.
34. PAVIŠIĆ, B.; VEIĆ, P.: *Komentar Kaznenog zakona*, MUP RH, Zagreb, 1999.
35. PAVLOVIĆ, Š.: *Kazneni zakon*, Drugo izmijenjeno, dopunjeno i prošireno izdanje, Libertin naklada, Rijeka, 2013.
36. PERAN, B.: „Prijevara u pomorskom prijevozu“, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, Šibenik, br. 1-2., 2008.
37. *Pravni leksikon*, Leksikografski Zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.
38. PRIMORAC, D.: „Osnovna kaznena djela protiv časti i ugleda – kleveta i uvreda“, *Hrvatska pravna revija*, br. 11, Zagreb, 2004.

39. PRIMORAC, D.; KONJIĆ, Z.; BLAČE, K.: „Kaznena djela u Zakonu o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima s osvrtnom na mjere opreza prema Zakonu o kaznenom postupku“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Pravni fakultet u Splitu, Split, br. 4, 2011.
40. PRIMORAC, Ž.: „Pomorska obvezna osiguranja“, doktorska disertacija, Split, 2011.
41. ROMAC, A.: *Rječnik latinskih pravnih izraza*, Informator, Zagreb, 1992.
42. ROSE, F. D.: *Marine insurance: Law and Practice*, Informa, 2013.
43. ŠTAMBUK, D.: „Prijevare u odnosima iz ugovora o pomorskom osiguranju“, *Osiguranje*, Zagreb, br. 4, 2005.
44. TODD, P.: *Maritime fraud and piracy*, Informa, Taylor&Francis, 2013.
45. TOMAŠIĆ, V.: *Ugovor o plovidbenom osiguranju*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 1990.
46. VRUS, D.: „Dokumentarne prijave u međunarodnom pomorsko-trgovinskom poslovanju“, *Naše more*, Dubrovnik, br. 1 i 2, 1996.
47. ZIEGLER, A.: „The „utmost good faith“ in marine insurance law on the continent“, u: *Marine insurance at the turn of the millennium*, European Institute of Maritime and Transport Law, vol. 2, Intersentia, Antwerpen, 2000.
48. ZLATARIĆ, B.; DAMAŠKA, M.: *Rječnik krivičnog prava i postupka*, Informator, Zagreb, 1966.

Pravni propisi

1. Kazneni zakon (NN, br. 110/97)
2. Kazneni zakon (NN, br. 125/11, 144/12)
3. Marine Insurance Act iz 1906. god., materijal dostupan na internetskoj stranici (<http://www.jus.uio.no/Im/england.marine.insurance.act.1906/doc.html>)
4. Pomorski zakonik (NN, br. 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13)
5. Pravilnik o brodicama i jahtama (NN, br. 27/05, 57/06, 80/07, 3/08, 18/09, 56/10, 97/12, 137/13)
6. Pravilnik o istraživanju pomorskih nesreća (NN, br. 9/07, 118/11)
7. Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (NN, br. 140/05, 154/11, 12/12)
8. Zakon o obveznim odnosima (NN, br. 35/05, 41/08, 125/11)
9. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN, br. 151/03, 110/07, 45/11, 143/12)

Sudska praksa

1. Manifest Shipping Co Ltd v Uni-Polaris Ins Co Ltd (The Star Sea) /2001/. (http://archive.onlinedmc.co.uk/the_%27star_sea%27.htm)
2. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž 1639/05-5 od 21. svibnja 2005. godine.
3. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž 7093/03-3 od 13. prosinca 2006. godine.
4. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske Revt 86/2003-2 od 22. veljače 2005. godine.
5. Odluka Županijskog suda u Koprivnici br. Kž-113/06 od 30. ožujka 2006. godine.
6. Odluka Županijskog suda u Koprivnici, Kž-278/08 od 9. rujna 2008. godine.
7. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Kž-57/08-3 od 21. listopada 2008. godine.
8. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Kž-12/09-3 od 24. ožujka 2009. godine.
9. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. III Kr-187/08-3 od 21. siječnja 2009. godine.
10. Odluka Županijskog suda u Bjelovaru br. Kž-11/2010 od 29. travnja 2010. godine.
11. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Kzz-32/06 od 28. svibnja 2009. godine.

Ostala dokumentacija

1. Fraud in the Maritime Industry (materijal dostupan na internetskoj stranici <http://www.shuld.com/Documents/Topics/Cargo/Fraud.pdf?epslanguage=en>)
2. Hrvatski ured za osiguranje, Prijevare u osiguranju (materijal dostupan na internetskoj stranici <http://www.huo.hr/hrv/prijevare-u-osiguranju/70/>)
3. *Institutte Yacht Clauses*
4. Insurance Europe: The impact of insurance fraud, Brussels, Belgija (<http://www.insuranceurope.eu/uploads/Modules/Publications/fraud-booklet.pdf>)
5. Konačni prijedlog Kaznenog zakona, Vlada RH, Zagreb, listopad 2011. godine
6. Pravno shvaćanje Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Su-IV k-4/2012-57 od 27. prosinca 2012. godine
7. *UNCTAD Marine Clauses on Marine Hull and Cargo Insurance*, United Nations Conference on Trade and Development, UN, 1989.

LEGAL ASPECT OF FRAUD IN YACHT HULL INSURANCE – BOATS FOR SPORT AND LEISURE

The authors analyze the application of the principle of good faith in performance of the yacht (boat for sport and leisure) hull insurance contract. In this work, the author indicate in which scope non-compliance with the above principles has effects on the performing of the principle of compensation as a fundamental principle of contractual relations maritime insurance, ie. the insurer's contractual obligation to pay compensation for damage to the insured. The subject of authors analysis in this paper refers to insurance and criminal legal aspect of the legal consequences of committing insurance fraud in Croatian legislation with instructing and analysis of the relevant jurisprudence and comparative law specifics insurance solutions English legal doctrine and jurisprudence in particular in relation to the damage excluded from the insurance that arise as a result of wilful action by the insured („wilful misconduct“). The particularity of the application of foreign law and the interpretation of the relevant case law indicates to a problem of interpretation and understanding the purpose of standardizing legal solutions of different legal systems so authors point to the need of equalizing institute of the insured intention for assumption of insured event as excluded losses. With criminal legal analysis the specifics of Croatia criminal legislation regarding the standardization of a separate criminal offence of fraud and insurance abuse authors evaluate positive solution provision art. 238 of the Criminal Code (came into force on January, 1 2013.), since in practice been previously created difficulties regarding the criminal offense qualification because the offender has exercised the same act of attempted fraud and completed criminal offense of insurance abuse.

Keywords: *legal aspect of fraud, yacht insurance, boats for sport and leisure*